

Editorial

Una de les obligacions de tota publicació periòdica és fer-se ressò d'allò que s'esdevé de rellevant en l'àmbit de la seva especialització o del seu espai d'interès. Així, la REVISTA CATALANA DE PEDAGOGIA s'ha volgut fer ressò d'un fenomen que, per fortuna, està guanyant en impacte i difusió en el conjunt de l'escola catalana, i de manera especial en tot l'àmbit de l'educació obligatòria. Es tracta, com ja s'ha avançat, del fenomen de la innovació educativa, entès com a resposta a tot un canvi d'època. Beck (2017) en el seu llibre pòstum, parla de *metamorfosi* del món.

Una altra obligació d'una publicació com aquesta, i no menys important, és sotmetre cada tema o aspecte d'interès al sedàs de l'anàlisi i de la reflexió contrastades. D'aquí el títol del monogràfic, que, en si mateix, té vocació d'editorial. L'educació és una acció que es defineix en la pràctica. Però no una acció educativa qualsevol, en el cas que vulgui ser mitjanament rellevant en el seu impacte formatiu. Així, tal com propugnava John Dewey, a *The School and Society* el 1889, aquella ha de ser socialment orientada. Però també requereix d'una pràctica contrastada, ja sigui en relació amb el mateix context d'intervenció i amb l'experiència prèvia, i, de manera especial, en la fèrtil recerca en el camp que li és propi. Una forma específica de contrast és la mateixa avaluació, intrínseca a tota acció: anem per on volíem? Tenim el que pretenem? Fins a on és rellevant per als estudiants (per a tots) allò que els proposem?

Un primer element a passar per aquell sedàs és el mateix terme. És ben sabut que en el camp de les ciències socials, els termes tendeixen a adquirir una determinada polisèmia, degut a les diverses apropiacions que se'n fan, que pot acabar confonent la realitat de la qual es parla, o que dos interlocutors tot emprant la mateixa veu es refereixin a aspectes i contextos molt diferents. D'aquí que, quan ens referim a la «innovació», i per parlar-ne amb propietat, cal establir bé dos referents indissolublement lligats: què designem com a tal i quin impacte de millora creiem que aportarà a tots els estudiants l'acció educativa, pròpia i de l'equip.

Lewis Carroll ja advertia, en la seva deliciosa metàfora surrealista, que els conills no paraven de córrer per no moure's de lloc. Una raó que explicaria el perquè d'aquesta conducta tan xocant és que actuen d'aquesta manera perquè no han canviat de paradigma o de marc mental. En altres termes, es troben encapsulats en una realitat que els apressa més i més i que no els deixa pensar en un altre tipus de realitat.

Per tant, la innovació, és a dir, el fer les coses d'un altra manera, confronta dues opcions. Situar-se dins del paradigma dominant, és a dir, fer el què es té per costum, dins del que és normatiu i el que s'espera, tot introduint-hi millores, o bé generar canvis a partir de situar-se en un altre pla de la realitat. Si no canviem de paradigma, estarem parlant de variacions, més que d'innovació. Els canvis, les innovacions significatives, es generen a partir de pensar la realitat —la dels infants, la social— des d'un altre punt de vista. Pensar a millorar la relació d'intercanvi i de treball amb els meus estudiants és un canvi molt interessant, però és una variació. Intensificar la meva feina docent juntament amb la dels companys de cicle i centre, i coordinar-nos en els propòsits, les accions, en l'anàlisi del que fem i succeeix, i en les formes d'atendre i avaluar els estudiants és una innovació, perquè suposa un canvi de paradigma en la concepció de la docència. I treballar en xarxa local, amb altres agents i centres, és encara un nivell d'innovació superior. Una mirada analítica centrada només en el que faig com a docent tendeix a generar variacions. La mateixa mirada posada sobre les necessitats, els comportaments, les reaccions i els progressos de tots els meus estudiants respecte del seu propi futur tendeix a generar innovacions. Incorporar punts de vista d'altri i coordinar-s'hi és una garantia per a certes decepcions, però segur que ho és també per a millorar les pròpies idees i accions. Això és així perquè els segons exemples ens faciliten sortir del nostre marc mental de confort i buscar opcions de millora a partir de versions més complexes de la realitat i de la pràctica.

Ara bé, això no succeeix de manera ràpida ni sense fenòmens que podríem denominar com de «crisi». No és gens agradable sentir-se interpel·lat per la realitat i menys en una activitat pública com és la docència, amb un impacte significatiu sobre els estudiants i el seu entorn. Per tant, la innovació real tendeix a ser un procés, complex, amb avenços i parades, de vegades inclús qüestionat. Un procés que no té

dreces, lamentablement. El mercat, la pressió pel consum tècnic sembla que, avui, ofereixi totes les dreces per a la millora dels aprenentatges. La tècnica, per si mateixa, és innòcua; però si no se sap gestionar adequadament és un recurs de risc, en especial les denominades *tecnologies de la informació*.

D'altra banda, els marcs mentals, responsables de la manera com veiem la realitat i de com actuem en conseqüència, poden ser més sòlids o menys, en funció del context cultural més ampli on se situïn: el marc legal, els codis de reconeixement, d'estatus, de confiança, les normes d'accés i de permanència en el lloc de treball, etc. Així, es pot dir que hi ha cultures afavoridores de les innovacions (del canvi de marc mental) i d'altres que les limiten severament (Johnson, 2011). Per exemple, un dels efectes limitadors de les innovacions és la mateixa manera com aquestes són concebudes. Les cultures que entenen que les grans idees són la resultant final i combinada de moltes altres de precedents, com les tessel·les d'un mosaic, són les que millor afavoreixen els canvis, tal com reflecteix la mateixa evolució natural. En canvi, aquelles cultures que tendeixen a afrontar la realitat en termes de principis a assolir, o a témer el fracàs, se situen en pitjor situació en relació amb els seus propòsits declarats, com també s'esdevé en aquelles que tendeixen a tancar cada professional en si mateix o en aquelles altres on no s'ha generat la cultura de la documentació, de l'autoavaluació del que es fa i de l'intercanvi crític i el contrast, a partir de la millora dels aprenentatges de tots i totes.

El recull de textos que configuren aquest monogràfic és molt il·lustratiu del que s'acaba d'exposar. El professor Fernando Hernández posa el focus de la innovació en el subjecte i les relacions pedagògiques, tot alertant de no considerar els estudiants en elements instrumentals d'uns valors formatius de naturalesa neoliberal. Orientant la seva aportació cap a un tipus més profund d'innovació en l'aprenentatge, els professors Marlene Scardamalia i Carl Bereiter reflexionen sobre les maneres d'enfocar el procés de la construcció del coneixement en els estudiants, en el marc d'una societat basada precisament en el coneixement. Descriuen dues modalitats d'aquella construcció, la crítica i la de disseny i com cal combinar-les en el treball d'aprenentatge. En el seu text destaquen quatre aspectes extensius a tota innovació: el seu marc, el perquè, la seva conceptualització, el seu caràcter de procés

d'aprenentatge per als docents i el suport mutu en xarxa d'aquests, combinat, alhora, amb un compromís professional per millorar.

El professor Joan Mateo, en la seva aportació, subratlla la noció de canvi de paradigma i argumenta sobre la necessitat de mantenir estretament relacionades la innovació i l'avaluació, en una relació de mútua interconnexió.

Les professores Mar Camacho i Mercè Gisbert posen en valor la qüestió de la formació en el desenvolupament de la competència digital docent per als mestres, tot concretant la seva exposició en la seva experiència de formació inicial.

Finalment, aquesta part es clou amb un debat a cinc bandes, o taula rodona, entre professionals amb una llarga experiència contrastada que ens aporta memòria històrica, una mirada sobre els referents clau per a la innovació i reflexions que, de ben segur, seran il·luminadores respecte de la voluntat innovadora.

En l'apartat d'experiències, les professores Susanna Soler i Marta Simón ens il·lustren amb la seva experiència de treball i de debat en xarxa, entre un conjunt significatiu d'instituts de secundària, una experiència de la qual es poden treure lliçons ben il·lustratives. En el mateix sentit, la professora Teresa Morales descriu un altre treball col·lectiu i en xarxa entre centres de diverses nacionalitats, centrat en un projecte cultural d'orientació arqueològica i evidencia els aprenentatges que hi han realitzat els estudiants. Finalment, les professores Montserrat Navarro i Lúdia Esteban descriuen l'experiència innovadora de l'escola El Martinet, els seus propòsits, les decisions i els valors que les han portat a elles, als pares i als seus petits estudiants a sostenir l'experiència formativa que descriuen.

En l'apartat de la miscel·lània, els lectors i lectores hi podran trobar l'aportació dels professors Joan Santacana, Tània Martínez i Neus Sallés, sobre el fracàs de l'ensenyament de la història en l'ensenyament primari a Catalunya. A partir de la recerca feta, analitzen els problemes del que consideren com a fracàs didàctic en l'ensenyament de la història a l'escola primària i fonamenten les estratègies i eines que podrien actuar com a inclusivament. Les principals eines proposades són l'ús dels contes i les biografies històriques.

En les ressenyes bibliogràfiques, Montserrat Moix presenta i fa una anàlisi d'un text col·lectiu ben suggerent, del qual són autores Genoveva Sastre, Montserrat Moreno, Aurora Leal i Valeria Arantes, *Amor, educación y cambio: Modelos organizadores y aprendizaje*.

En el darrer apartat, el de l'actualitat de la Societat Catalana de Pedagogia, Carme Amorós posa els lectors al dia de les diverses activitats realitzades des de la Societat, així com una breu ressenya de les diverses contribucions de les diverses persones expertes que han col·laborat en cada una d'elles. Aquests testimonis, que es poden ampliar visitant la web de la Societat <<http://blogs.iec.cat/scp/>>, pretenen teixir el registre documentat i públic del treball realitzat.

Joan Rué

Director de la REVISTA CATALANA DE PEDAGOGIA

Bibliografia

Beck, U. (2017). *La metamorfosis del mundo*. Barcelona: Paidós.

Dewey, J. The School and Society. Dins R. D. Archambault, (1964). *John Dewey on Education, selected writings*. Chicago: The University of Chicago Press.

Johnson, S. (2011). *Las buenas ideas: Una historia natural de la innovación*. Madrid: Turner.